

Р. В. Антонюк,
аспірант кафедри публічної політики та політичної аналітики,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID ID: 0000-0002-4770-9581

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.10.147

ПРОБЛЕМА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПРИРОДИ СУЧАСНОГО ТЕРОРИЗМУ У НАУКОВІЙ І ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ

R. Antoniuk,
Postgraduate student of the Department of Public Policy and Political Analysis,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

THE PROBLEM OF INTERPRETING THE NATURE OF MODERN TERRORISM IN THE SCIENTIFIC AND LEGAL DOCTRINE

Статтю присвячено інтерпретації природи сучасного тероризму у науковій і правовій доктрині. Для досягнення більшої термінологічної ясності по предмету дослідження автор упорядковує та узагальнює наукові підходи про досліджуване поняття, яке розглядається зарубіжними і вітчизняними науковцями, державними і міжнародними документами як багатозначний соціально-політичний феномен: як конкретна дія, як певна ідеологія, і навіть як політика.

У роботі робиться також акцент на необхідності розмежування тероризму і інших споріднених із ним явищ, як-от: терор, політичні вбивства, війна, екстремізм і т.п. У статті констатується, що більшість трактовок поняття "тероризм", або є достатньо широкими, а тому апіорі не можуть бути беззастережно прийняті міжнародною спільнотою, або є занадто вузькими, ототожнюючи тероризм виключно з насильством. У результаті аналізу численних визначень досліджуваного терміну у різних державних і міжнародних документах, а також наукових розробках, автор виділяє ряд ключових ідентифікаторів, що зустрічаються в цих визначеннях найбільш часто. Доводиться, що за допомогою цих індикаторів, які утворюють унікальну структуру цього поняття, дослідник може скласти чітке явлення про це антигуманне соціально-політичне явище, але за умов, якщо жоден із цих елементів не випадає із загальної структури описуваного явища. Відповідно автором виділяються такі ознаки тероризму: це метод збройної боротьби; він мотивований соціально-політичними й ідеологічними цілями; здійснюється поза межами території військового конфлікту; є екстериторіальним явищем; реалізується у формі акцій організованого насильства виключно у публічний і демонстративний спосіб; розрахований на створення ефекту страху і паніки; спрямований на шантаж інститутів влади і суспільства; діяльність його суб'єктів має законспірований характер.

Обґрунтовується, що такий підхід до визначення тероризму дозволяє відмежувати зазначене явище від інших, традиційно споріднених із ним форм політичного насильства, уникаючи небезпечну і непродуктивну для цілей політики протидії тероризму підміну понять, а також враховує причини виникнення, мотиви і цілі, арсенал засобів реалізації, суб'єктів і об'єктів досліджуваного явища. Цей підхід, на думку автора, відбиває соціально-політичну природу цього явища, без прийняття якої вироблення успішної державної політики протидії тероризму буде неможливе.

The article is devoted to the interpretation of the nature of modern terrorism in the scientific and legal doctrine. To achieve greater terminological clarity on the research subject, the author puts in order and summarize scientific approaches about the studied concept, which is considered by foreign

and domestic scientists, state and international documents as a multi-valued socio-political phenomenon, namely as: a specific action, a specific ideology and even politics.

The paper is also focused on the need to separate terrorism and other related phenomena, such as terror, political killings, war, extremism, etc. The article states that the majority of interpretations of the term "terrorism", either wide enough, or too narrow, identifying terrorism solely with violence. Therefore, the international community a priori cannot accept such interpretations unconditionally. As a result of the analysis of numerous definitions of the studied term in various state and international documents, as well as scientific research, the author emphasizes a number of key identifiers that are found in these definitions most often. It proved that with the help of these indicators, which form a unique structure of this concept, the researcher can make clearer understanding about this inhumane socio-political phenomenon, but if that none of these elements does not fall out of the general structure described phenomenon. Accordingly, the author identifies the following signs of terrorism: it is a method of armed struggle; it is motivated by socio-political and ideological goals; carried out outside the territory of a military conflict; it is an extraterritorial phenomenon; it is implemented in the form of organized violence actions exclusively in a public and demonstrative manner; it is designed to create the effect of fear and panic; it is aimed at blackmailing the government and society; the activities of its subjects has a conspiratorial character.

It is substantiated that this approach to the definition of terrorism allows us to distinguish this phenomenon from other forms of political violence traditionally related to them, avoiding the substitution of concepts that are dangerous and unproductive for the purposes of the anti-terrorism policy. As well as it takes into account the causes, motives and goals, the arsenal of implementation tools, subjects and objects of the investigated phenomenon. This approach, according to the author, reflects the socio-political nature of this phenomenon, without the adoption of the latter, the development of a successful public policy to counter terrorism will be impossible.

Ключові слова: тероризм, насильство, терор, екстремізм, боротьба з тероризмом, державна політика протидії тероризму.

Key words: terrorism, violence, terror, extremism, counter-terrorism, public policy countering terrorism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Вироблення ефективної державної політики протидії тероризму починається з її наукового забезпечення. Тероризм станом на сьогодні являє собою складне, динамічне, багатовимірне явище, що зачіпає всі сфери життєдіяльності суспільства, але при цьому залишаючись об'єктом численних політичних спекуляцій, маніпуляцій і подвійних стандартів, що є потужним чинником вироблення загальноприйнятого наукового розуміння цього поняття. Цьому сприяє у першу чергу підміна понять із політичних або ідеологічних причин, яку допускають представники державних установ, силових структур, політичного істеблішменту, засобів мас-медіа і звичайно науковці. Йдеться про змішування з тероризмом таких негативних явищ соціальної дійсності, як терор, екстремізм, геноцид, національно-визвольні рухи, етнічні конфлікти, політичні вбивства і т.п. Така підміна понять створює реальні проблеми ідентифікації розглянутих явищ у конкретній політичній ситуації, а отже заважає виробленню дієвих способів реагування на них на державному і міжнародному рівнях.

Не менш важливою проблемою для наукової і правової інтерпретації поняття тероризму є його швидка "еволюційність". Це призводить до того, що у міжнародних документах і фаховій літературі і досі не вдалося виробити уніфікованого, загальноприйнятого визначення цього явища.

Отже, означені проблеми теоретичного осмислення феномена сучасного тероризму зумовлює актуальність такої проблематики для цілей вироблення ефективної державної політики протидії цьому соціально-деструктивному явищу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематику тероризму вивчають з методологічних позицій різних суспільних наук: політології, державно-управлінської науки, соціології, філософії, історії, психології, різних юридичних наук, зокрема міжнародного і кримінального права, кримінології тощо. Важливий внесок у розкриття сутності зазначеного феномену внесли такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Ю. Авдєєв [1], А. Алі [9], В. Антипенко [2], Б. Ганор [12], В. Ємельянов [3; 8], В. Зеленецький [8], В. Ліпкан [5], Дж. Нассар [13], В. Настюк [6], В. Рейсман [15], Б. Саул [14], Р. Фолкенрат [11] та багато інших.

Водночас розробці однозначного тлумачення досліджуваного поняття у науковій літературі не сприяє той факт, що науковці, при вивченні тероризму і його проявів інтерпретують це поняття, виходячи зі специфіки методологічного поля своїх наук. З одного боку, це є абсолютно нормальною практикою. Але з іншого — різночитання в розумінні наукових категорій навіть у рамках конкретної досліджуваної проблематики уск-

ладнює не тільки дослідницьку роботу, а й практичну діяльність держави у протидії терористичній загрозі. Тому побудова методологічно вираженого понятійного апарату повинна мати насамперед функціональний характер, що має сприяти виробленню дієвих механізмів державної політики спрямованої на протидію тероризму. Це, безумовно, стимулює необхідність у проведенні подальших наукових досліджень у цьому напрямі також із позиції наукової галузі державне управління.

МЕТА І ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Метою статті визначено розкриття кризь призму аналізу наукової і правової доктрини природи сучасного тероризму. Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- упорядкувати та узагальнити наукові підходи про досліджуване поняття;
- розмежувати тероризм і інші споріднені явища;
- досягти більшої термінологічної ясності по предмету дослідження.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Попри актуальність теми тероризму в сучасному світі даний феномен так і не отримав комплексної оцінки наукової і міжнародної спільноти. Характеризуючи таку негативну соціальну практику, дослідники, які взяли на себе важку працю з аналізу і систематизації понад сотні існуючих на сьогодні дефініцій тероризму, вказують на існування у світовій науці декількох основних підходів до визначення цього поняття.

Так, відомий російський тероролог Ю. Авдєєв виділяє два генеральних підходів до визначення поняття "тероризм": "біологічний" і "соціальний". Перший підхід пояснює це явище, виходячи із так би мовити "насиленницької" природи людини, її прагнення загрожувати інтересам інших і використовувати будь-які засоби для досягнення своїх цілей [1, с. 37].

Однак тероризм як людська діяльність, що реалізується у тому числі через насильство, у переважній більшості трактовок все ж тлумачиться як феномен, що має не біологічний, а в першу чергу соціальний (політичний) генезис, адже вплив терористичної акції завжди виходить за рамки заподіяного насильства. Тим не менш, як показує аналіз найбільш розповсюджених у світовій науковій доктрині визначень тероризму, всі інші фактори тероризму соціального характеру все одно невід'ємно пов'язані із насильством. В якості прикладів можна навести типові дефініції тероризму, що зустрічаються у роботах різних зарубіжних і вітчизняних вчених, де насильство та інші антигуманні дії нерозривно поєднані із іншими не менш важливим соціальними ознаками:

- "це інтенсивне застосування або загроза застосування насильства стосовно цивільних осіб або цивільних об'єктів з метою досягнення політичної мети" [12];
- "мотивоване насильство з певними політичними, соціальними чи релігійними цілями за допомогою залякування широких верств населення" [11, р. 150];
- "використання насильства проти некомбатантів, цивільних осіб або інших осіб, які зазвичай вважаються незаконними мішенями військових дій, з метою привернення уваги до політичної боротьби, примусу тих, хто

знаходиться в стороні від цієї боротьби приєднатися до неї, або залякування супротивників для отримання поступок" [13, р. 16];

— "навмисне використання насильства по відношенню до цивільних і військових цілей, як правило, за межами визнаної зони військових дій приватними групами або групами, які, як видається, є приватними, але мають певну ступінь прихованого державного спонсорства" [15, р. 293];

— "за своєю соціально-політичною суттю тероризм є систематичне, соціально чи політично мотивоване, ідеологічно обґрунтоване застосування насильства або погрози його застосування, за допомогою якого, через залякування фізичних осіб, здійснюється управління їх поведінкою у вигідному для терористів напрямку та досягаються необхідні терористам цілі" [6, с. 56] тощо.

Водночас вищенаведені дефініції об'єднують ще декілька важливих ознак, без яких насильство не може бути ідентифіковане як тероризм, а саме: насильство є психологічним фактором впливу на об'єкт тероризму (через залякування); насильство виступає не самоціллю, а лише засобом для досягнення певних, вигідних суб'єктам тероризму цілей (як правило вони носять політичний характер); жертвами насильства стають значно ширші соціальні групи, як правило цивільне населення, ніж безпосередні мішені тероризму. Однак разом з тим "соціальні" та насильницькі аспекти тероризму не дозволяють подолати високу розпливчастість змісту самого терміну і виділити його з-поміж інших видів політичного насильства, наприклад, екстремізму чи терору, феномен яких також можна пояснити потягом людей до використання насильства, що згенерований різними соціально-політичними чинниками.

Більш перспективним у плані систематизації наявних підходів до інтерпретації поняття тероризму у світовій науковій і правовій доктрині, на наш погляд, виглядає ідея виділення ключових ознак, які можна вважати суттєвими аспектами будь-якого визначення тероризму. Власне ця ідея і лягла в основу деяких сучасних систематизацій підходів до визначення тероризму, які можуть бути виявлені у різних дефініціях цього терміну.

Зокрема, на думку відомого австралійського тероролога проф. Е. Алі, подібна систематизація може ґрунтуватися на аналізі офіційних та неофіційних визначень терміну "тероризму", що слугують політичним, правовим, соціальним чи оборонним цілям конкретного уряду або організації, які дають йому визначення, тобто інститутів, які задіяні або є безпосередніми суб'єктами політики протидії даній антисоціальній діяльності [9, р. 86]. Дослідник таким чином виділяє шість ключових підходів до інтерпретації даного терміну, які так чи інакше фігурують у дефініціях тероризму і різних країнах світу:

- перший підхід не являє окремого національного визначення тероризму. Країни, що використовують цей підхід, є підписантами одного або кількох міжнародних договорів і використовують визначення, що містяться в цих договорах, щоб виявляти акти тероризму та протидіяти їм;
- другий підхід визначає тероризм в цілому з точки зору порушення громадського порядку і/або заля-

кування населення. Таке широке визначення тероризму може включати в себе будь-які дії, такі як протест, як виклик політичній владі;

— третій підхід використовується деякими країнами, які розуміють під тероризмом дуже широкий діапазон протиправних намірів, дій та їх наслідків. Такі дефініції справедливо розглядаються автором як проблематичні тому, що вони носять суб'єктивний характер і потенційно можуть бути вибірково застосовані урядами до різних протиправних дій (тобто навіть не пов'язаних із тероризмом);

— четвертий підхід є застосуванням рядом країн вузького визначення тероризму, яке специфічно описує види протиправних дій, намірів та їх наслідків. У багатьох з подібних визначень тероризм обмежується лише актом, який завдає шкоди державі, її представникам і / або організаціям;

— п'ятий підхід полягає у визначенні тероризму в Кримінальних кодексах як вид кримінального злочину. У деяких випадках кримінальні злочини розглядаються як конкретно визначений тероризм. В інших випадках, тероризм згадується в Кримінальних кодексах країн, але при цьому не визначається яких-небудь конкретних правопорушень;

— шостий і остаточний підхід до визначення тероризму намагається включити як причини або мотиви терористів так і їх цілі. Цей підхід визнає, що тероризм має багато вимірів і не може бути визначений тільки в термінах насильницької тактики. Він бере до уваги мотиви тероризму, на відміну від інших злочинних актів насильства [9, р. 86].

Останній підхід, по суті, можна вважати найпридатнішим для цілей вироблення і реалізації державної політики протидії тероризму, оскільки він не акцентує увагу тільки на насильницьких аспектах визначення тероризму, хоча і включає їх, не ігнорує необхідність всебічного аналізу досліджуваного феномену як соціального явища, а навпроти концентрується на виділенні та оцінці різних причин, мотивів, наслідків, засобів і специфічних проявів терористичної діяльності.

Для наочності варто навести низку найцікавіших визначень тероризму, які в тій чи іншій мірі відповідають вищевказаному підходу:

— "як негативне соціальне явище, обумовлене соціальними, політичними та економічними чинниками, що полягає у застосуванні чи погрозі застосування насильства або інших загальнонебезпечних дій особою або групою осіб, які прагнуть шляхом залякування і примусу досягти певних соціальних змін у власних інтересах" [5, с. 46—47];

— "це привселюдно вчинені загальнонебезпечні дії чи погрози, спрямовані на залякування населення чи соціальних груп, з метою прямого чи опосередкованого впливу на прийняття будь-якого рішення або відмовлення від нього в інтересах терористів" [3, с. 28];

— "як загальнонебезпечні діяння, спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної чи юридичної особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якихось дій" [8, с. 10];

— "тероризмом слід вважати дію чи погрозу вчинення даної дії, спрямованої на порушення прав люди-

ни чи групи людей, прийнятих у відповідному суспільстві та (або) державі, а також фундаментальних основ, на яких базується відповідне суспільство та (або) держава чи засад, на яких створена міжнародна організація, шляхом залякування населення або окремих осіб з метою примушування відповідних суб'єктів до вчинення чи утримання від вчинення певних дій, якщо такі дії отримали широкий публічний резонанс та суспільний осуд" [2, с. 92] тощо.

До такого підходу, на нашу думку, також можна віднести дефініції, що пропонують у своїх документах впливові міжнародні та регіональні організації, зокрема, такі як резолюція Ради безпеки ООН № 1566 від 8 жовтня 2004 р. [17], Шанхайська конвенція боротьби з тероризмом, сепаратизмом і екстремізмом [16], Директива Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу від 15 березня 2017 р. "Про боротьбу з тероризмом" [10] тощо.

Ці документи беруть за основу різні країни, у тому числі й Україна, адаптуючи широке бачення тероризму як правової або кримінально-правової категорії в національних законодавствах. У таких визначеннях враховується сукупність ключових особливостей даного соціального явища, що дозволяють уникати ризику звуження суті цього суспільно небезпечного і психологічно страхітливого явища до незаконних діянь, що завдають шкоди лише представникам державної влади або урядовим структурам диференціюючи його прояви від інших злочинних діянь, насамперед кримінальних злочинів, а також різних проявів протесту, інакомислення або дій, які не призначені для заподіяння смерті, серйозного тілесного ушкодження або серйозного ризику для здоров'я людей чи безпеці.

В Українському законодавстві, зокрема у Законі України "Про боротьбу з тероризмом" № 638-IV від 20 березня 2003 р. [7], Кримінальному кодексі України [4] та інших нормативно-правових актах, тероризм також розглядається у найбільш широкому розумінні і включає в себе злочини терористичної спрямованості, криміналізовані через категорію "терористичний акт" та й інші діяння, що сприяють їм (яким відповідає категорія "терористична діяльність"), що відповідає європейським і світовим трендам оцінки тероризму, не тільки як кримінально-правової категорії, але і динамічного явища, що має соціально-політичні коріння.

Отже, попри відсутність у світовій науковій і правовій доктрині загальноприйнятого визначення тероризму, у вище означених дефініціях цього небезпечного соціального явища містяться ключові особливості, які, як слушно зазначає Е. Алі, можуть бути розглянуті як основні аспекти будь-якого із цих визначень тероризму:

- тероризм використовує насильство;
- тероризм не має військових цілей;
- тероризм покликаний впливати, залякувати або примушувати;
- тероризм мотивований політичними, ідеологічними і соціальними цілями;
- тероризм створює обстановку жаху і страху [9, р. 86].

Інший дослідник, проф. Сіднейського університету Б. Саул, проаналізувавши дефініції, даних у рамках правової доктрини, також дійшов схожих висновків, що

тероризм можна дедуктивно визначити за рахунок викремлення ряду ключових ознак:

- 1) це будь-який серйозний, насильницький, злочинний акт, покликаний викликати смерть або серйозне тілесне ушкодження, або наразити на небезпеку життя, у тому числі в результаті дій проти власності;
- 2) здійснений поза межами збройного конфлікту;
- 3) для політичної, ідеологічної, релігійної або етнічної мети;
- 4) шляхом створення крайнього страху у людини, групи або широкої громадськості:

(а) серйозно залякати населення або частину населення;

(б) необґрунтовано примушувати уряд або міжнародну організацію робити або утримуватися від будь-яких дій [14].

Отже, у більшості підходів до інтерпретації тероризму, які так чи інакше фігурують у дефініціях, даних міжнародними і урядовими організаціями різних країн світу, а також авторитетними вченими, чітко простежуються ключові риси, що можуть бути розглянуті як основні ідентифікатори тероризму, за допомогою яких дослідник може скласти чітке явлення про це антигуманне соціально-політичне явище сучасного світу. І хоча, як було показано вище, більшість цих особливостей самі по собі не притаманні виключно тероризмові, ми можемо виділити один важливий критерій, що все ж дозволяє у такий спосіб інтерпретувати досліджуваний феномен саме як тероризм. Цим критерієм стане поєднання усіх цих ознак, що найбільш часто зустрічаються у проаналізованих нами визначеннях, у єдину взаємозалежну структуру. Тобто один без одного ці елементи не утворюють ціле, а отже, те чи інше явище, що схоже із тероризмом, тим не менш не може бути ідентифіковано як тероризм, якщо відсутній хоча б один із таких елементів. Це дозволяє відмежувати таке явище від інших, традиційно споріднених із ним форм політичного насильства, уникаючи небезпечну і непродуктивну для цілей політики протидії тероризму підміну понять.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Узагальнення вивченого матеріалу дозволило автору виділити структуру взаємопов'язаних і взаємообумовлених ключових рис, що зустрічаються у більшості дефініцій найбільш часто й, які можуть бути розглянуті як основні ідентифікатори тероризму за умов, якщо жоден із цих елементів не випадають із загальної структури описуваного явища. Як такі автором виділяються: тероризм — це метод збройної боротьби; тероризм мотивований політичними, ідеологічними і соціальними цілями; реалізація цілей тероризму здійснюється, як правило, поза межами території військово конфлікту; тероризм є екстериторіальним явищем; тероризм реалізується у формі акцій організованого насильства та інших соціально небезпечних дій, які спрямовані на заподіяння фізичної і психологічної шкоди; тероризм завжди розрахований на створення ефекту страху, паніки і відчуття небезпеки у суспільстві; тероризм спрямований на примушування органів публічного управлі-

ння або міжнародну організацію робити або утримуватися від будь-яких дій в інтересах суб'єктів тероризму; діяльність суб'єктів тероризму носить глибоко законспірований характер, однак акції яких реалізується виключно у публічний і демонстративний спосіб.

Одним із перспективних напрямків подальших досліджень розглядається аналіз наукових поглядів щодо розуміння сутності та основного змісту концепту державної політики протидії тероризму у розрізі теорії національної безпеки.

Література:

1. Авдеев Ю.И. Терроризм как социально-политическое явление. Современный терроризм: состояние и перспективы / под ред. Е.И. Степанова. М.: Эдиториал УРСС, 2000. С. 31—42.
2. Антипенко В. Поняття тероризму (кримінально-правове визначення). Право України. 1999. № 2. С. 92—95.
3. Емельянов В.П. Тероризм — как явление и как состав преступления. Харьков: Право, 1999. 269 с.
4. Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1707>
5. Ліпкан В.А. Тероризм і національна безпека України. К.: Знання, 2000. 184 с.
6. Настюк В.Я. Адміністративно-правові режими у сфері національної безпеки та протидії тероризму: монографія. К.: Право, 2008. 245 с.
7. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
8. Проблеми систематизації та комплексного розвитку антитерористичного законодавства України: монографія / кол. авт.: В.С. Зеленецький, В.П. Емельянов, В.Я. Настюк та ін.; за заг. ред. В.С. Зеленецького та В.П. Емельянова. Харків: Право, 2008. 96 с.
9. Aly A. Terrorism: historical and contemporary issues. Global Terrorism Index. 2015. P. 85—87.
10. Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA / The European Parliament; The Council of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32017L0541>
11. Falkenrath R. A. Problems of Preparedness: U. S. Readiness for a Domestic Terrorist Attack // International Security. 2001. Vol. 25, № 4. P. 140—152.
12. Ganor B. Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter? URL: <https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0>
13. Nassar Jamal R. Globalization and terrorism: the migration of dreams and nightmares; 2nd ed. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, c2010. — xii, 147 p.
14. Saul B. Defining "Terrorism" to Protect Human Rights // Sydney Law School Research Paper. 2008. № 08/125. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1292059
15. The laws of war: a comprehensive collection of primary documents on international laws governing armed

conflict / edited by W. Michael Reisman and Chris T. Antoniou. New York: Vintage Books, 1994. — xxxii, 448 p.

16. The Shanghai Convention on combating terrorism, separatism and extremism (unofficial translation) / Shanghai Cooperation Organization (SCO), 15 June 2001. URL: https://eurasiangroup.org/files/documents/conventions_eng/The_20Shanghai_20Convention.pdf

17. UN Security Council Resolution 1566 (2004). Adopted by the Security Council at its 5053rd meeting, on 8 October 2004. URL: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/n0454282.pdf>

References:

1. Avdeev, Yu.Y. (2000), "Terrorism as a socio-political phenomenon", *Sovremennyj terroryzm: sostoi- anye y perspektivy* [Modern terrorism: state and prospects], Edytoryal URSS, Moscow, Russia, pp. 31—42.

2. Antypenko, V. (1999), "The concept of terrorism (criminal law definition)", *Pravo Ukrainy*, vol. 2, pp. 92—95.

3. Emel'ianov, V.P. (1999), *Teroryzm — kak iavlenye y kak sostav prestupleniya* [Terrorism — as a phenomenon and as a crime], Pravo, Kharkiv, Ukraine.

4. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), "The Criminal Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1707> (Accessed 10 May 2021).

5. Lipkan, V.A. (2000), *Teroryzm i natsional'na bezpeka Ukrainy* [Terrorism and national security of Ukraine], Znannia, Kyiv, Ukraine.

6. Nastiuk, V.Ya. (2008), *Administrativno-pravovi rezhymy u sferi natsional'noi bezpeky ta protydyi teroryzmu* [Administrative and legal regimes in the field of national security and counter-terrorism], Pravo, Kyiv, Ukraine.

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *The Law of Ukraine "On Fight against Terrorism"*, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (Accessed 10 May 2021).

8. Zelenets'kyj, V.S. Yemel'ianov, V.P. and Nastiuk, V.Ya. (2008), *Problemy systematyzatsii ta kompleksnoho rozvytku antyterorystychnoho zakonodavstva Ukrainy* [Problems of systematization and complex development of anti-terrorist legislation of Ukraine], Pravo, Kharkiv, Ukraine.

9. Aly, A. (2015), "Terrorism: historical and contemporary issues", *Global Terrorism Index*, pp. 85—87.

10. The European Parliament; The Council of the European Union (2017), "Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32017L0541> (Accessed 10 May 2021).

11. Falkenrath, R.A. (2001), "Problems of Preparedness: U. S. Readiness for a Domestic Terrorist Attack", *International Security*, Vol. 25, No 4, pp. 140—152.

12. Ganor, B. (2010), "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?", available at: <https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terro->

[ism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0](https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0) (Accessed 10 May 2021).

13. Nassar Jamal, R. (2010), *Globalization and terrorism : the migration of dreams and nightmares*, 2nd ed., Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, USA.

14. Saul, B. (2008), "Defining "Terrorism" to Protect Human Rights", *Sydney Law School Research Paper*, vol. 08/125, available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1292059 (Accessed 10 May 2021).

15. Reisman, W.M. and Antoniou, C.T. (1994), *The laws of war: a comprehensive collection of primary documents on international laws governing armed conflict*, Vintage Books, New York, USA.

16. Shanghai Cooperation Organization (SCO) (2001), "The Shanghai Convention on combating terrorism, separatism and extremism (unofficial translation)", available at: https://eurasiangroup.org/files/documents/conventions_eng/The_20Shanghai_20Convention.pdf (Accessed 10 May 2021).

17. UN (2004), "UN Security Council Resolution 1566 (2004)", available at: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/n0454282.pdf> (Accessed 10 May 2021).

Стаття надійшла до редакції 18.05.2021 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73